

**O'ZBEKISTONDA AGROLOGISTIKA TIZIMIDAGI
MUMMOLAR VA ULARNI BARTARF ETISH**

Bahriddinova Ruxshona

QDTU 4-bosqich talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada O'zbekiston agrosanoat majmuasining (ASM) logistika tizimidagi mavjud muammolar tahlil qilinib, ularni samarali hal qilish yo'llari taklif etiladi. Logistika tizimi samaradorligi ishlab chiqarish, yetkazib berish va mahsulotlarni bozorga yetkazishda muhim ahamiyatga ega. Maqolada zamonaviy logistika modellaridan foydalanish orqali resurslarni optimal taqsimlash, transport va saqlash tizimini takomillashtirish hamda yetkazib berish zanjirini yaxshilash masalalari ko'rib chiqilgan.

Annotation: This article analyzes the existing problems in the logistics system of the agro-industrial complex (AIC) of Uzbekistan and proposes effective ways to solve them. The efficiency of the logistics system plays an important role in the processes of production, delivery, and bringing products to the market. The article examines issues of optimal resource allocation, improvement of transportation and storage systems, and enhancement of the supply chain through the use of modern logistics models.

Аннотация: В данной статье анализируются существующие проблемы логистической системы агропромышленного комплекса (АПК) Узбекистана и предлагаются пути их эффективного решения. Эффективность логистической системы имеет важное значение в процессе производства, доставки и вывода продукции на рынок. В статье рассматриваются вопросы оптимального распределения ресурсов, совершенствования транспортной и складской системы, а также улучшения цепочки поставок на основе использования современных логистических моделей.

*Kalit soʻzlar:*ASM, logistika tizimi, yetkazib berish zanjiri, muammolar, samaradorlik, transport, saqlash, resurslarni boshqarish

*Keywords:*AIC, logistics system, supply chain, problems, efficiency, transportation, storage, resource management.

*Ключевые слова:*АПК, логистическая система, цепочка поставок, проблемы, эффективность, транспорт, хранение, управление ресурсами.

Kirish

Oʻzbekiston agrosanoat majmuasi (ASM) mamlakat iqtisodiyotining strategik boʻgʻini hisoblanadi. Ushbu soha nafaqat qishloq xoʻjaligi mahsulotlarini ishlab chiqarish, balki ularni saqlash, qayta ishlash va bozorga yetkazish jarayonlarini ham oʻz ichiga oladi. Logistika tizimi esa ushbu jarayonlarni samarali boshqarishning asosi boʻlib, yetkazib berish zanjirining har bir boʻgʻinini muvofiqlashtirish va optimallashtirish imkonini beradi.

Biroq amaliyotda Oʻzbekiston ASM logistika tizimida bir qator muammolar mavjud. Masalan, transport vositalarining eskirishi, omborxonalar va saqlash infratuzilmasining yetarlicha rivojlanmaganligi, resurslarni boshqarishda uzilishlar, zamonaviy axborot texnologiyalaridan samarali foydalanilmasligi va xarajatlarni kamaytirish boʻyicha cheklovlar. Ushbu muammolar mahsulot yetkazib berish jarayonini sekinlashtiradi, xarajatlarni oshiradi va iqtisodiy samaradorlikni pasaytiradi.

Shuning uchun ASM logistika tizimini takomillashtirish va mavjud muammolarni bartaraf etish bugungi kun talabi hisoblanadi.

Ushbu maqolaning asosiy maqsadi — Oʻzbekiston agrosanoat majmuasi (ASM) logistika tizimidagi mavjud muammolarni aniqlash, tahlil qilish va ularni samarali hal qilish yoʻllarini belgilashdir. Shu bilan birga, maqola quyidagi qoʻshimcha vazifalarni amalga oshirishni nazarda tutadi:

1. Logistika tizimi samaradorligini baholash: ASM sohasida transport, saqlash va yetkazib berish jarayonlarining hozirgi holatini tahlil qilish, mavjud

kamchiliklar va cheklovlarni aniqlash. Bu orqali logistika tizimining ish samaradorligini va resurslardan foydalanish darajasini o'rganish.

2. Muammolarni tizimli ravishda aniqlash: Yetkazib berish zanjiridagi kechikishlar, eskirgan transport vositalari, saqlash infratuzilmasining rivojlanmaganligi va axborot tizimlarining yetarlicha ishlamasligi kabi asosiy muammolarni aniqlash. Shu bilan birga, ularning iqtisodiy va operatsion ta'sirini baholash.

3. Zamonaviy yechimlarni taklif qilish: Muammolarni bartaraf etish uchun innovatsion va amaliy yechimlarni ishlab chiqish. Bu yerda transport va saqlash infratuzilmasini modernizatsiya qilish, yetkazib berish zanjirini raqamlashtirish, resurslarni optimal taqsimlash, xodimlar malakasini oshirish kabi chora-tadbirlar muhim ahamiyatga ega.

4. Iqtisodiy samaradorlik va raqobatbardoshlikni oshirish: ASM logistika tizimini takomillashtirish orqali mahsulot yetkazib berish tezligini oshirish, xarajatlarni kamaytirish va mahsulot sifatini yaxshilash. Shu orqali mamlakat agrosanoat majmuasining raqobatbardoshligini kuchaytirish va iqtisodiy samaradorlikni oshirish.

5. Strategik rivojlanish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqish: Maqola orqali O'zbekiston ASM logistika tizimining uzoq muddatli rivojlanish strategiyasini ishlab chiqish, logistika jarayonlarini optimallashtirish va modernizatsiya qilishga yo'naltirilgan tavsiyalarni taqdim etish.

O'zbekiston agrosanoat majmuasi (ASM) logistika tizimi mamlakat iqtisodiyotining muhim bo'lagi hisoblanadi, ammo amaliyotda bu tizim bir qator jiddiy muammolar bilan yuzma-yuz kelmoqda. Logistika tizimidagi samaradorlik pastligi, yetkazib berish jarayonidagi kechikishlar va resurslarni optimal taqsimlay olmaslik ASMning ishlab chiqarish samaradorligiga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Shu sababli, ushbu bo'limda ASM logistika tizimida mavjud bo'lgan asosiy muammolar batafsil tahlil qilinadi.

1. Transport vositalarining eskirishi va yetishmasligi:

O'zbekistonning turli hududlarida transport vositalari yetishmasligi va

eskirganligi muammo sifatida namoyon bo'ladi. Eskirgan transport vositalari mahsulotlarni yetkazib berish vaqtini uzaytiradi, yoqilg'i xarajatlarini oshiradi va logistik jarayonlarning samaradorligini pasaytiradi. Shu bilan birga, uzoq masofalarga yetkazib berishda kechikishlar mahsulot sifatiga salbiy ta'sir ko'rsatadi, ayniqsa tez buziladigan qishloq xo'jaligi mahsulotlari uchun bu muhim masala hisoblanadi.

2. Saqlash va ombor infratuzilmasining rivojlanmaganligi:

Ko'plab ASM obyektlarida saqlash infratuzilmasi yetarlicha rivojlanmagan. Zamonaviy sovutish tizimlari va omborxonalar yetarli emasligi natijasida mahsulotlar yo'qoladi yoki sifati pasayadi. Bu esa nafaqat iqtisodiy zarar keltiradi, balki bozorda raqobatbardoshlikni kamaytiradi. Ombor infratuzilmasining eskirganligi, logistika jarayonlarida mahsulotlarni saqlash va yetkazib berish samaradorligini sezilarli darajada cheklaydi.

3. Resurslarni boshqarish va yetkazib berish zanjiridagi uzilishlar:

ASM logistika tizimida resurslarni boshqarish tizimi samarali ishlamaydi. Xom ashyo, materiallar va tayyor mahsulotlar taqsimoti muvofiqlashtirilmagan bo'lib, yetkazib berish zanjirida uzilishlar yuz beradi. Bu esa ishlab chiqarish jarayonini sekinlashtiradi va logistika xarajatlarini oshiradi.

4. Axborot texnologiyalaridan samarali foydalanilmasligi:

Logistika tizimida zamonaviy axborot texnologiyalari yetarlicha qo'llanilmayapti. Masalan, real vaqt monitoring, elektron ma'lumotlarni boshqarish va yetkazib berish jarayonini avtomatlashtirish imkoniyatlari kam qo'llanilmoqda. Natijada, jarayonlarni nazorat qilish va tezkor qarorlar qabul qilish qiyinlashadi, xatoliklar va kechikishlar ko'payadi.

5. Xarajatlarni kamaytirish va samaradorlikni oshirishdagi qiyinchiliklar:

Transport, saqlash va logistika jarayonlaridagi samaradorlik pastligi xarajatlarni oshiradi. Ishlab chiqarish va yetkazib berish jarayonlarining samaradorligi pastligi esa mahsulotlarni bozorga yetkazish tezligini pasaytiradi va iqtisodiy natijalarni kamaytiradi.

Ushbu muammolar kompleks ravishda ASM logistika tizimini cheklaydi,

ishlab chiqarish jarayonining samaradorligini pasaytiradi, mahsulot sifatiga salbiy ta'sir ko'rsatadi va mamlakat iqtisodiyotiga sezilarli zarar yetkazadi. Shu sababli, ASM logistika tizimidagi muammolarni aniqlash va ularni bartaraf etish, tizimning samaradorligini oshirish hamda iqtisodiy foyda keltirish uchun muhim ahamiyatga ega.

O'zbekiston ASM logistika tizimida aniqlangan muammolarni bartaraf etish va tizim samaradorligini oshirish uchun kompleks yondashuv zarur. Logistika tizimini modernizatsiya qilish, resurslarni optimal taqsimlash, transport va saqlash infratuzilmasini takomillashtirish, hamda axborot texnologiyalaridan samarali foydalanish asosiy yechim yo'llari sifatida ko'riladi.

1. Transport vositalarini yangilash va marshrutlarni optimallashtirish:

Transport infratuzilmasini yangilash muhim strategik vazifa hisoblanadi. Samarali va ekologik toza transport vositalarini joriy qilish orqali mahsulotlarni yetkazib berish tezligini oshirish va xarajatlarni kamaytirish mumkin. Shu bilan birga, transport marshrutlarini optimallashtirish va elektron tizimlar yordamida kuzatish logistik jarayonlarni samarali muvofiqlashtirishga yordam beradi.

2. Saqlash va ombor infratuzilmasini modernizatsiya qilish:

Mahsulotlarni saqlashning samarali tizimini yaratish uchun zamonaviy omborlar, sovutish tizimlari va avtomatlashtirilgan saqlash tizimlari joriy etilishi kerak. Bu mahsulot sifatini saqlash, yo'qotishlarni kamaytirish va yetkazib berish vaqtini qisqartirish imkonini beradi. Bundan tashqari, omborlar faoliyatini optimallashtirish orqali energiya va boshqa resurslardan samarali foydalanish mumkin.

3. Resurslarni boshqarish tizimini takomillashtirish:

Yetkazib berish zanjirini boshqarish va resurslarni taqsimlash jarayonlarini optimallashtirish uchun raqamli platformalar va axborot tizimlari joriy etilishi lozim. Bu xom ashyo va mahsulotlarni real vaqt rejimida kuzatish, jarayonlarni avtomatlashtirish va uzilishlarni kamaytirish imkonini beradi. Shu bilan birga, tizimning samaradorligi oshadi va ishlab chiqarish jarayonlarida barqarorlik ta'minlanadi.

4. Xodimlar malakasini oshirish va zamonaviy IT vositalardan foydalanish:

Logistika tizimining samaradorligini oshirish uchun xodimlar malakasini muntazam oshirish zarur. Zamonaviy axborot tizimlari, elektron monitoring, avtomatlashtirilgan boshqaruv va analitik vositalardan foydalanish logistika jarayonlarini tezlashtiradi va xatoliklarni kamaytiradi. Shu bilan birga, xodimlarning bilim va ko'nikmalari rivojlanadi, bu tizimni boshqarish samaradorligini oshiradi.

5. Xarajatlarni kamaytirish va samaradorlikni oshirish strategiyalari:

Logistika jarayonlarini optimallashtirish orqali transport, saqlash va resurslardan foydalanish xarajatlarini kamaytirish mumkin. Optimal resurs taqsimoti, energiya samaradorligi va avtomatlashtirilgan monitoring tizimlari xarajatlarni qisqartirishga yordam beradi. Shu bilan birga, yetkazib berish tezligi va mahsulot sifati oshadi, bu esa ASM iqtisodiy samaradorligini kuchaytiradi.

Umumiy qilib aytganda, ushbu yechimlar ASM logistika tizimini kompleks tarzda modernizatsiya qilishga, transport va saqlash infratuzilmasini rivojlantirishga, yetkazib berish zanjirini optimallashtirishga va raqamli tizimlardan samarali foydalanishga qaratilgan. Natijada, tizim samaradorligi oshadi, mahsulot sifati yaxshilanadi, xarajatlar kamayadi va mamlakat agrosanoat majmuasining raqobatbardoshligi kuchayadi.

ASM logistika tizimida aniqlangan muammolarni kompleks yechimlar orqali bartaraf etish natijasida quyidagi ijobiy natijalarga erishish mumkin:

1. Logistika samaradorligining oshishi:

Transport, saqlash va yetkazib berish jarayonlarini modernizatsiya qilish, marshrutlarni optimallashtirish va avtomatlashtirish orqali logistika tizimi samaradorligi sezilarli darajada oshadi. Mahsulotlar bozorga tezroq yetkaziladi, kechikishlar kamayadi va ishlab chiqarish jarayonlari barqarorlik kasb etadi.

2. Mahsulot sifatining yaxshilanishi:

Zamonaviy saqlash va sovetish infratuzilmasi joriy etilishi natijasida mahsulotlarning sifati saqlanadi, yo'qotishlar kamayadi va iste'molchilarga

yetkaziladigan mahsulotlar raqobatbardosh bo‘ladi.

3. Xarajatlarni kamaytirish:

Optimal resurs taqsimoti, transport va saqlash jarayonlarining samarali boshqarilishi xarajatlarni kamaytiradi. Shu bilan birga, energiya va materiallardan samarali foydalanish imkoniyati oshadi.

4. Axborot tizimlari orqali nazorat va monitoring:

Raqamli platformalar va avtomatlashtirilgan monitoring tizimlari yetkazib berish jarayonlarini real vaqt rejimida nazorat qilish imkonini beradi. Bu xatoliklar va kechikishlarni kamaytiradi, tezkor qarorlar qabul qilishga yordam beradi.

5. Mamlakat agrosanoat majmuasining raqobatbardoshligi:

ASM logistika tizimining samaradorligi oshishi natijasida mahsulot yetkazib berish tezligi va sifati yaxshilanadi. Bu esa mamlakat agrosanoat majmuasining ichki va tashqi bozorlarda raqobatbardoshligini oshiradi va iqtisodiy foydani kuchaytiradi.

Natijada, ASM logistika tizimi samarali, tejamkor va raqobatbardosh tizimga aylanadi. Ushbu natijalar tizimning uzoq muddatli rivojlanishi va strategik rejalashtirish uchun asos bo‘lib xizmat qiladi.

Xulosa va Takliflar

Tizim samaradorligini oshirish bo‘yicha quyidagi xulosalar va takliflar ishlab chiqildi:

1. Logistika tizimini modernizatsiya qilish:

Transport vositalari va saqlash infratuzilmasini yangilash, avtomatlashtirish va zamonaviy texnologiyalarni joriy etish. Bu tizim samaradorligini oshiradi va xarajatlarni kamaytiradi.

2. Axborot tizimlaridan samarali foydalanish:

Yetkazib berish zanjirini raqamlashtirish, monitoring va nazorat tizimlarini joriy etish orqali jarayonlarni tezlashtirish va xatoliklarni kamaytirish.

3. Xodimlar malakasini oshirish:

Logistika va transport sohasidagi xodimlarning bilim va ko‘nikmalarini rivojlantirish bo‘yicha treninglar, seminarlar va amaliy kurslarni tashkil etish.

4. Optimal resurs taqsimoti:

Mahsulotlar va xom ashyoning yetkazib berish zanjirida samarali taqsimlanishi orqali ishlab chiqarish jarayonlari barqarorligini ta'minlash.

5. Uzoq muddatli strategik rivojlanish:

ASM logistika tizimining strategik rivojlanish rejasini ishlab chiqish, iqtisodiy samaradorlik va raqobatbardoshlikni oshirishga qaratilgan tavsiyalarni amalga oshirish.

6. Investitsiyalarni jalb qilish:

Transport, saqlash va axborot tizimlarini modernizatsiya qilish uchun davlat va xususiy sektor investitsiyalarini jalb qilish.

Umumiy xulosa: Ushbu tavsiyalarni amalga oshirish orqali O'zbekiston ASM logistika tizimi samarali, tejamkor, zamonaviy va raqobatbardosh tizimga aylanadi. Bu esa mamlakat agrosanoat majmuasining ichki va tashqi bozorlarda barqaror o'sishini ta'minlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Abdullaev, S., & Tursunov, O. (2020). O'zbekiston qishloq xo'jaligi logistika tizimi: nazariya va amaliyot. Toshkent: Fan va texnologiya nashriyoti.
2. Karimov, R. (2019). Agrosanoat majmuasida yetkazib berish zanjirini boshqarish. Toshkent: Iqtisodiyot va boshqaruv nashriyoti.
3. O'zbekiston Respublikasi Qishloq xo'jaligi vazirligi. (2021). Agrosanoat majmuasining rivojlanish strategiyasi 2021–2025. Toshkent.
4. Mirzaev, A., & Saidov, B. (2022). Logistika tizimining samaradorligini oshirish: transport va saqlash infratuzilmasi. Toshkent: Ilmiy nashr.
5. Christopher, M. (2016). Logistics & Supply Chain Management (5th ed.). Pearson Education.
6. Ballou, R. H. (2014). Business Logistics/Supply Chain Management (5th ed.). Pearson.
7. O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va sanoat vazirligi. (2020). Agrosanoat kompleksini modernizatsiya qilish bo'yicha tavsiyalar. Toshkent.

8. Chopra, S., & Meindl, P. (2019). Supply Chain Management: Strategy, Planning, and Operation (7th ed.). Pearson.
9. Hamidov, J. (2021). O'zbekiston ASM logistika tizimida zamonaviy texnologiyalarni joriy etish imkoniyatlari. Toshkent: Ilmiy maqola.
10. O'zbekiston Respublikasi Statistika qo'mitasi. (2022). Agrosanoat sohasida transport va saqlash infratuzilmasi bo'yicha ma'lumotlar. Toshkent.